

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

24 ТРАВНЯ 2023 р.

«АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

м. Одеса

УДК 338.43: 35

Агропродовольчий сектор України в період війни: виклики та перспективи. Матеріали науково-практичної конференції 24 травня 2023 року / кафедра економіки промисловості. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. 87 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку агропродовольчого сектору України в період війни. Запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем розвитку підприємств різних галузей агропродовольчого сектору, ОТГ та районів у контексті викликів воєнного часу та післявоєнної відбудови. В доповідях особлива увага приділялась повоєнному відновленню України на засадах сталого та інклюзивного розвитку.

Організаційний комітет конференції

Голова: Павлов О.І., д. е. н., професор

Заступник голови Козак К.Б., д. е. н., професор

Члени комітету: Макаринська А.В., д. т. н., професор

Самофатова В.А., д. е. н., професор

Купріна Н.М., д. е. н., професор

Дідух С.М., д. е. н., доцент

Кулаковська Т.А., д. е. н., доцент

Рекомендовано до друку та розповсюдження в мережі Internet Вченою радою

Одеського національного технологічного університету,

протокол № 14 від 20.06.2023 р.

Матеріали подаються за оригіналами рукописів доповідей

учасників конференції

ЗМІСТ

ГАЛУЗЕВА ТА СОЦІАЛЬНО-ПРОСТОРОВА СПРЯМОВАНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОГО ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ОТГ ТА РАЙОНІВ УКРАЇНИ	6
Павлов О. І., д. е. н., професор Павлова І. О., к. е. н., старший викладач Одеський національний технологічний університет	
ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ: ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО СУСПІЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ	11
Шевчук В. О., д. е. н., професор Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ	
ЦІНОВА КОН'ЮНКТУРА ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ 2020–2022 РОКІВ	17
Коваленко О. В., д. е. н., старший науковий співробітник Яценко Л. О., к. е. н., старший науковий співробітник Інститут продовольчих ресурсів НААН, м. Київ	
ЗБИТКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ УНАСЛІДОК РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ І ЙОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЗГІДНО «НОВОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ»	22
Крисанов Д. Ф., д. е. н., професор Білоцерківський національний аграрний університет	
РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ДОВОЄННИЙ ТА ВОЄННИЙ ПЕРІОДИ	27
Росоха В. В., д. е. н., професор Нечипоренко О. М., д. е. н., чл.-кор. НААН, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»	
МОДУЛЬНІ УСТАНОВКИ ДЛЯ КОРМОВИРОБНИЦТВА	36
Єгоров Б. В., д. т. н., професор Макаринська А. В., д. т. н., доцент Одеський національний технологічний університет	
СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СТАЛОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	40
Самофатова В. А., д. е. н., професор Одеський національний технологічний університет	

3. Сергій Подолинський Вікіпедія URL: https://ru.qwe.wiki/wiki/Sergei_Podolinsky (дата звернення: 07.05.2023).

4. Екологічна економіка Вікіпедія URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_economics (дата звернення: 07.05.2023).

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.05.2023).

6. Подолинський С. Вибрані праці. Київ.: КНЕУ, 2000. 328 с.

7. Shevchuk V. Choice of principles of economic thinking of modern societies: alternatives to meeting viable challenges / New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges: collective monograph / scientific edited by M. Bezpartochnyi. Sofia: VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, 2020. Vol. 2. P. 62–82.

Коваленко О. В., д. е. н., старший науковий співробітник,
завідувач відділу економічних досліджень,

Ященко Л. О., к. е. н., старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу економічних досліджень
Інститут продовольчих ресурсів НААН, м. Київ

ЦІНОВА КОН'ЮНКТУРА ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ 2020–2022 РОКІВ

Сучасна світова економіка функціонує в умовах невизначеності та періодичних кризових явищ: епідемій; кліматичних впливів; фінансово-економічних криз; військових протистоянь тощо. Такі події зазвичай зумовлюють зниження темпів зростання світової економіки і створюють загрозу продовольчій безпеці. Уповільнення економічного розвитку призводить до зростання бідності та підвищення кількості населення, що страждає від недоїдання або відчуває нестачу продовольства [1; 2].

Щодо достатності споживання основних продуктів в Україні, то слід зазначити, що фактичні обсяги споживання за основними групами продовольства впродовж багатьох років не досягають рекомендованих норм, зокрема в 2021 році таке відставання становило: м'яса та м'ясопродуктів – на

36%; молока і молокопродуктів – на 47,4%; яєць – на 6,8%; фруктів та ягід – на 34,4%; цукру – на 25%, рибопродуктів – на 34%.

В умовах нестабільної економіки попит на харчові продукти може залежати від різних факторів, однак найбільш мотивуючим для населення є ціновий фактор, який формується кон'юнктурою продовольчого ринку.

Пандемія COVID-19 дещо уповільнила зростання цін на основні групи продовольчих товарів у 2020 році через втрату вільного доступу до харчових продуктів. Уповільнився темп зростання цін на хлібобулочні, борошняні та круп'яні вироби, молочні продукти, яйця птиці. Ціни на групу овочевих продуктів знизилися на 35,14%, на м'ясо та м'ясопродукти – на 1,57% (рис. 1).

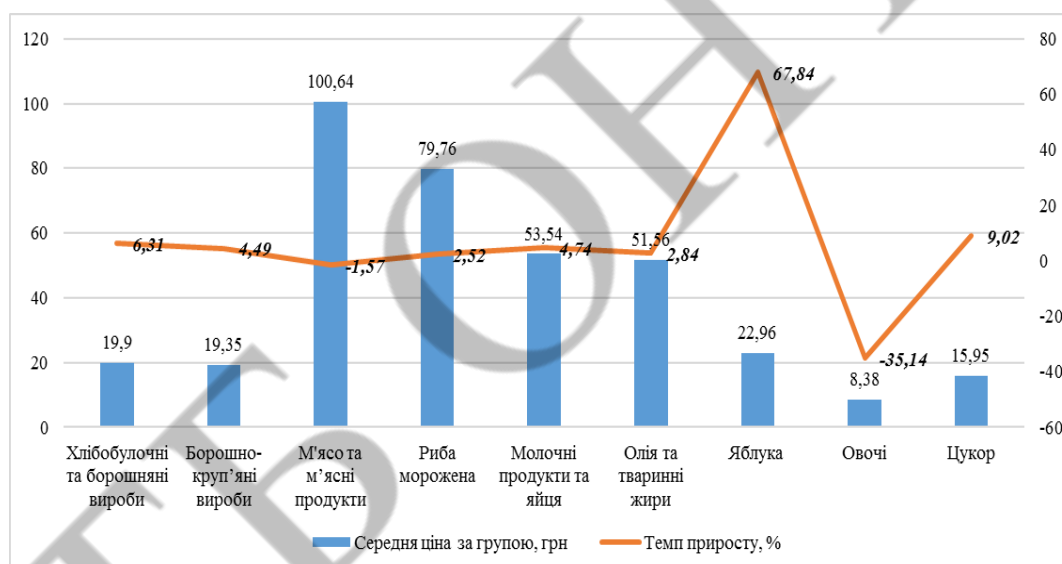

Рис. 1. Середні ціни за групами харчових продуктів у 2020 році у порівнянні з їх темпами приросту (2020 рік до 2019 року)

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України [3]

Військова агресія рф проти України суттєво погіршила продовольчу безпеку держави, загострила багато інших проблем, пов'язаних із забезпеченням населення харчовими продуктами, у тому числі було втрачено сільськогосподарські угіддя на окупованих територіях, знищено значну кількість підприємств з виробництва харчової продукції та інших допоміжних потужностей, зросла інфляція та споживчі ціни, були порушені продовольчо-

збутові ланцюги, виник дефіцит кваліфікованих кадрів; знизились обсяги виробництва та експорту продовольства з України, передусім зернових культур та олії, що позбавило виробників фінансових ресурсів для забезпечення поточної господарської діяльності.

Для населення, яке впродовж всього періоду жорстоких воєнних дій 2022–2023 років залишилось на території України, найбільш відчутними стали: підвищення споживчих цін на харчові продукти за одночасного зниження рівня доходів та купівельної спроможності. У 2022 році проти 2021 найбільше подорожчали овочі (на 116,03%), риба заморожена (на 59,9%) та борошняно-круп'яні вироби (на 46,72%) (рис. 2).

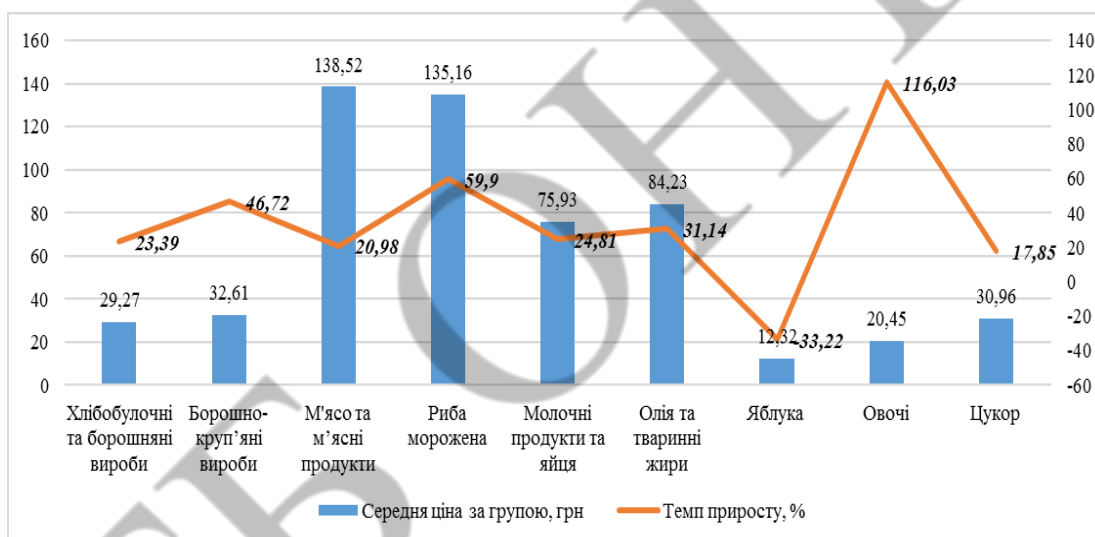

Рис. 2. Середні ціни за групами харчових продуктів у 2022 році у порівнянні з їх темпами приросту (2022 рік до 2021 року)

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України [3]

Дані табл. 1 демонструють зміни цін на окремі харчові продукти з настанням пандемії та повномасштабної війни. Ряд продуктів, які в період пандемії значно подешевшали, з настанням війни різко дорожчали, з них: капуста білокачанна у 2020 році проти 2019 подешевшала на 47,6%, а в 2022 році проти 2021 – подорожчала на 211,3%; цибуля ріпчаста 2020-го подешевшала на 40,0%, а 2022-го – подорожчала на 172,9%; морква подешевшала у 2020 році на 34,1%, у 2022 році – подорожчала на 138,6%; буряк, що 2020 подешевшав на 46,7%, 2022 – подорожчав на 94,3%.

За період пандемії (2020 р.) дешевшали й інші продукти: пшоно – на 33,9%, філе куряче – на 16,1%, тушки курячі – на 11,1% тощо. Водночас значного підвищення цін 2020 року зазнали крупа гречана (на 77,8%) та яблука (на 67,8%). З початком війни 2022 року зросли ціни на: рис (на 71,6%), крупу гречану (на 68,5%), рибу заморожену (на 59,9%), сало (45,2%), ковбаси (на 32,7%), хліб пшеничний першого гатунку (на 31,6%), пшоно (на 31,4%), батон (на 31,2%) та інші продукти.

Таблиця 1

Динаміка та зміни цін на основні харчові продукти у період пандемії та повномасштабної війни

Харчовий продукт	Середні ціни, грн				Темпи приросту, %		
	2019	2020	2021	2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021
Хліб пшеничний з борошна вищого гатунку	23,35	25,07	30,19	35,81	7,4	20,4	18,6
Хліб пшеничний з борошна першого гатунку	18,83	20,24	24,02	31,62	7,5	18,7	31,6
Хліб житній, житньо-пшеничний	19,89	21,12	25,03	29,18	6,2	18,5	16,6
Батон	13,39	14,07	16,41	21,53	5,1	16,6	31,2
Макаронні вироби з м'яких сортів пшениці	18,14	19,01	22,96	28,21	4,8	20,8	22,9
Борошно пшеничне	11,59	11,67	14,28	16,77	0,7	22,3	17,5
Рис	23,09	23,36	26,95	46,24	1,1	15,4	71,6
Крупи манні	14,02	14,24	17,21	21,17	1,6	20,8	23,0
Крупи гречані	19,62	34,89	42,06	70,87	77,8	20,5	68,5
Крупи ячні	12,12	11,65	14,98	17,12	-3,9	28,6	14,2
Пшоно	30,66	20,28	17,86	23,46	-33,9	-11,9	31,4
Яловичина	129,87	141,30	164,86	194,01	8,8	16,7	17,7
Свинина	118,35	118,38	120,56	144,28	0,0	1,8	19,7
Птиця (тушки курячі)	60,13	53,47	67,19	76,87	-11,1	25,7	14,4
Філе куряче	106,52	89,34	108,44	129,61	-16,1	21,4	19,5
Ковбаси варені першого гатунку	96,35	100,70	111,42	147,83	4,5	10,7	32,7
Риба морожена	77,80	79,76	84,53	135,16	2,5	6,0	59,9
Молоко пастеризоване жирністю до 2,6% включно	24,50	25,07	26,71	31,83	2,4	6,5	19,2
Сири м'які жирні	101,10	107,69	118,15	149,80	6,5	9,7	26,8
Сметана жирністю до 15% включно	59,15	62,09	69,32	86,51	5,0	11,6	24,8
Яйця	19,70	19,30	29,15	35,56	-2,0	51,1	22,0
Масло вершкове	40,97	43,36	47,26	58,74	5,9	9,0	24,3
Олія соняшникова	34,91	35,80	59,08	68,56	2,5	65,0	16,0
Сало	74,52	75,51	86,35	125,40	1,3	14,4	45,2
Яблука	13,68	22,96	18,45	12,32	67,8	-19,6	-33,3
Капуста білокачанна	11,70	6,14	7,49	23,33	-47,6	22,1	211,3
Цибуля ріпчаста	15,55	9,33	8,99	24,54	-40,0	-3,6	172,9
Буряк	11,76	6,26	10,33	20,07	-46,7	65,0	94,3
Морква	12,29	8,09	9,93	23,70	-34,1	22,7	138,6
Картопля	13,30	12,08	10,60	10,63	-9,1	-12,3	0,3
Цукор	14,63	15,95	26,27	30,96	9,0	64,7	17,9

Джерело: середньорічні ціни сформовано за середньомісячними цінами за даними Державної служби статистики України [3]

Жирним прямим шрифтом виділено зростання середньорічних цін більше ніж на 30%; жирним курсивом – падіння цін більше ніж на 10%

Як зауважили в МВФ, "війна в Україні посилила ціновий тиск на світових ринках продовольчих товарів в умовах і без того стрімкого зростання цін на товари та різкого зростання інфляції через відновлення попиту та збоїв в ланцюжках поставок. Внутрішні ціни продовжують зростати, а ризики для виробництва харчових продуктів надалі загрожуватимуть стабільності цін на продовольство в 2023 році" [4].

Зростання цін на продовольство безумовно погіршуватиме стан продовольчої безпеки в країні. Тому пріоритетними завданнями продовольчої політики в цей період мають стати:

- організація системи постійного моніторингу стану продовольчої безпеки, розробка пропозицій для вжиття, у разі необхідності, заходів які будуть спрямовані на унормування ситуації;

- впровадження кращого світового досвіду у боротьбі з бідністю. Особливу увагу необхідно приділяти найбільш вразливим та мало захищеним верствам населення, а також системам захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій;

- стимулювання заходів щодо створення замкнених циклів харчового виробництва для отримання широкого асортименту якісних кінцевих харчових продуктів та ін.

Література

1. Дані Організації об'єднаних націй. URL: <https://news.un.org/ru/story/2021/07/1405932> (дата звернення: 07.05.2023).

2. Дані Всесвітнього банку. URL: <https://blogs.worldbank.org/ru/voices/tackling-most-urgent-challenges-poorest-and-most-vulnerable> (дата звернення: 08.05.2023).

3. Дані Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 07.05.2023).

4. У світі знижуються ціни на продукти, але все ще високі для внутрішнього споживача – МВФ. (2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3694967-u-sviti-znizuutsa-cini-na-produkti-ale-vse-se-visoki-dla-vnutrisnogo-spozivaca-mvf.html> (дата звернення: 06.05.2023).